

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการประกันภัยธุรกิจหยุดชะงักในประเทศไทย
กรณีศึกษาการหยุดชะงักของธุรกิจจากคำสั่งนายทะเบียนที่ 24/2564

Legal Issues Concerning Business Interruption Insurance in Thailand: A Case Study
of Business under Registrar Order No. 24/2564

หริกานต์ โสตามรรค^{1*} และพินิจ ทิพย์มณี²

Harikan Sodamak^{1*} and Pinit Tipmanee²

¹นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

²อาจารย์ คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

¹Master Student of Laws Dhurakit Pundit University

²Lecturer from the Pridi Banomyong Faculty of Law Dhurakit Pundit University

*Corresponding Author Email: 66130656@dpu.ac.th

Received: 9 June 2025

Revised: 24 June 2025

Accepted: 25 June 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีและความหมายของประกันภัยธุรกิจหยุดชะงัก เหตุการณ์ที่ได้รับความคุ้มครองรวมถึงข้อยกเว้นความคุ้มครองของประกันภัยธุรกิจหยุดชะงัก 2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายของประเทศไทยและหลักเกณฑ์ของกฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับประกันภัยธุรกิจหยุดชะงัก ได้แก่ ประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา 3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้น ได้แก่ การตีความความคุ้มครองของประกันภัยธุรกิจหยุดชะงักและการกำหนดเงื่อนไขการคำนวณค่าเสียหายโอกาสทางธุรกิจเพื่อความชัดเจนและง่ายต่อการตีความ และ 4. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางเพื่อกำหนดเงื่อนไขการคำนวณค่าเสียหายโอกาสทางธุรกิจที่ชัดเจนเพื่อความชัดเจนและง่ายต่อการตีความ เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากตำรากฎหมาย งานวิจัย บทความ เว็บไซต์ ตำบกฎหมาย และข้อมูลทางสารสนเทศทางอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาจากการวิเคราะห์แบบเชิงเนื้อหา ผลวิจัยพบว่า 1) แนวคิดทฤษฎี และความหมายของประกันภัยธุรกิจหยุดชะงัก เป็นประกันภัยเฉพาะที่ชดเชยรายได้ที่สูญเสียจากการหยุดชะงักของธุรกิจ 2) เมื่อศึกษากฎหมายของประเทศไทยและเปรียบเทียบกับ อังกฤษและสหรัฐอเมริกาแล้ว พบว่า ประเทศไทยยังยึดหลักการตีความแบบเคร่งครัด โดยต้องมีความเสียหายทางกายภาพต่อทรัพย์สินก่อนจึงจะให้ความคุ้มครอง แต่ประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกาบางมลรัฐ มีแนวทางการตีความที่ยืดหยุ่นกว่า โดยให้ความคุ้มครองในกรณีที่ธุรกิจหยุดชะงักแม้ไม่มีความเสียหายทางกายภาพต่อทรัพย์สิน 3) ประเทศไทยมีปัญหาหลักในการตีความความเสียหายทางกายภาพ ที่ไม่ชัดเจนในกรณีการปนเปื้อนที่มองไม่เห็น การกำหนดข้อยกเว้นโรคระบาดที่กว้างขวางจนอาจขัดหลักคุ้มครองผู้บริโภค และการตีความคำสั่งรัฐปิดสถานประกอบการที่บริษัทประกันภัยอ้างว่าเป็นเพียงคำแนะนำ ไม่ใช่การห้ามเข้าถึงสถานที่ ตามเงื่อนไขในกรมธรรม์ และ 4) เสนอให้ขยายนิยามของความเสียหายทางกายภาพให้มีความชัดเจนและครอบคลุมทรัพย์สินที่ใช้งานไม่ได้แม้ไม่มีความเสียหายที่มองเห็น รวมถึงพัฒนา

กรรมรูปแบบใหม่ที่ไม่ต้องมีเงื่อนไขความเสียหายทางกายภาพ ปรับปรุงข้อยกเว้นโรคระบาดให้ชัดเจนและเป็นธรรมยิ่งขึ้น พร้อมทั้งส่งเสริมการสร้างแนวทางการตีความที่ชัดเจนผ่านการพิจารณาคดีตัวอย่างหรือข้อหาหรือ

คำสำคัญ: ประกันภัยธุรกิจหยุดชะงัก, เชื้อไวรัสโคโรนา 2019, คำสั่งนายทะเบียนที่ 24/2564

Abstract

This research consists purposes were 1. to study the theories, concepts, and definitions of business interruption insurance, including the events covered and the exclusions under such insurance policies 2. to compare the laws of Thailand with the legal principles of foreign countries concerning business interruption insurance, focusing on the United Kingdom and the United States 3. to analyze the issues that arise, particularly the interpretation of coverage under business interruption insurance and the determination of conditions for calculating business opportunity losses, with the aim of enhancing clarity and ease of interpretation and 4. to study and propose guidelines for establishing clear and interpretable conditions for calculating business opportunity losses. This study employs qualitative research using documentary research methods, collecting data from legal textbooks, research papers, articles, websites, statutes, and electronic information sources related to both Thai and foreign jurisdictions. The collected data are then analyzed using content analysis. The research findings are as follows 1) Business interruption insurance is a specific type of insurance that compensates for income loss resulting from the disruption of business operations 2) A comparative study reveals that Thai law maintains a strict interpretation approach, requiring physical damage to property as a condition for coverage, whereas certain jurisdictions in the United Kingdom and the United States adopt a more flexible interpretation and may provide coverage even in the absence of physical damage 3) Thailand faces challenges in interpreting the term “physical damage” particularly in cases involving invisible contamination. Broad exclusions relating to epidemics may contravene consumer protection principles, and insurance companies often argue that government closure orders are merely advisory rather than prohibitive, thereby denying claims under policy conditions and 4) It is recommended that the definition of physical damage be expanded to include unusable property even without visible damage and that new policy models be developed which do not require physical damage as a prerequisite. Moreover, exclusions relating to epidemics should be clarified and made fairer, and the development of clearer interpretive guidelines should be encouraged through case law or regulatory guidance.

Keywords: Business Interruption Insurance, COVID-2019, Registrar Order No. 24/2564

บทนำ

วิกฤตการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ปัญหาการตีความความคุ้มครองตามกรมธรรม์ประกันภัยธุรกิจหยุดชะงักได้กลายเป็นข้อพิพาทสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างทางกฎหมายของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นเรื่อง “ความเสียหายทางกายภาพ” ซึ่งเป็นเงื่อนไขหลักในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน แต่ในหลายกรณี เช่น คำสั่งปิดสถานประกอบการจากภาครัฐที่ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อทรัพย์สินโดยตรง ทำให้บริษัทประกันภัยอ้างเหตุปฏิเสธความรับผิดชอบ ส่งผลให้ผู้เอาประกันภัยจำนวนมากไม่ได้รับการชดเชยตามที่คาดหวัง ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวทำให้พบข้อจำกัดในด้านการตีความสัญญาประกันภัย โดยเฉพาะเมื่อภัยที่เกิดขึ้นไม่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายเชิงกายภาพโดยชัดแจ้ง แต่กลับมีผลกระทบต่อกระบวนธุรกิจ ในวงกว้าง ซึ่งในทางตรงกันข้าม หลายประเทศมีแนวทางการตีความที่ยืดหยุ่นกว่า และยอมรับการขาดรายได้ อันเกิดจากคำสั่งของรัฐบาลเป็นเหตุแห่งความเสียหายที่สามารถชดเชยได้ภายใต้กรมธรรม์ประกันภัย ซึ่งในทางตรงกันข้ามต่างประเทศมีแนวโน้มการตีความที่แตกต่างจากประเทศไทย โดยเฉพาะในประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา เช่น คดี Financial Conduct Authority v Arch Insurance (UK) Ltd ของอังกฤษ ซึ่งศาลได้ขยายขอบเขตการคุ้มครองให้ครอบคลุมคำสั่งของรัฐ แม้จะไม่มี ความเสียหายทางกายภาพที่เห็นได้ชัด ขณะที่ในสหรัฐอเมริกา ศาลของบางรัฐวินิจฉัยให้การปนเปื้อนไวรัสสามารถถือเป็นความเสียหายทางกายภาพได้เช่นกัน

กฎหมายประกันภัยฉบับแรกปรากฏในพระราชบัญญัติลักษณะเข้าหุ้นส่วนและบริษัท ร.ศ. 130 (พ.ศ. 2451) และมีการพัฒนาต่อเนื่องจนถึงพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 (ฉบับแก้ไขล่าสุด พ.ศ. 2562) (พนารัตน์ มาตมมาตล, 2564, น.17-18) ซึ่งเป็นกฎหมายหลักที่ใช้ควบคุมกิจการประกันวินาศภัยในปัจจุบัน ประกอบกับในปี พ.ศ. 2540 เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ ต้มยำกุ้งในประเทศไทย ส่งผลให้ธุรกิจประกันภัยหลายแห่งประสบปัญหาขาดสภาพคล่องและล้มละลาย แต่การกำกับดูแลกระจายอยู่หลายหน่วยงานรัฐบาลจึงกำหนดให้สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) มีอำนาจในการกำกับดูแลเสถียรภาพของบริษัทประกันภัยและคุ้มครองสิทธิของผู้เอาประกันภัย (เดือนเด่น นิคมบริรักษ์, สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และนิพนธ์ พัวพงศกร, 2542)

การประกันภัยธุรกิจหยุดชะงัก (Business Interruption Insurance: BI) เป็นกรมธรรม์ที่ให้ความคุ้มครองเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายและรายได้ที่สูญเสียจากเหตุการณ์ที่ทำให้ธุรกิจต้องหยุดดำเนินการ แต่การใช้ประกันภัยประเภทนี้ยังมีข้อจำกัด เนื่องจากตามคำสั่งนายทะเบียนที่ 38/2561 กำหนดให้ต้องใช้ประกันธุรกิจหยุดชะงักควบคู่กับประกันภัยความเสี่ยงภัยทรัพย์สิน (Industrial All Risks: IAR) ซึ่งถือเป็นกรมธรรม์หลัก อีกทั้งยังมีเงื่อนไขและข้อยกเว้นที่ซับซ้อน โดยเฉพาะการกำหนดให้ต้องมีความเสียหายที่เป็นผลสืบเนื่องจากสิ่งปลูกสร้างหรือทรัพย์สินในกรมธรรม์หลักได้รับความเสียหายเสียก่อน จึงทำให้อ่อนหน้านี้ประกันภัยธุรกิจหยุดชะงักยังไม่ได้รับความนิยมในกลุ่มผู้ประกอบการมากนัก เนื่องจากผู้ประกอบการส่วนใหญ่มองว่าเป็นการสิ้นเปลืองค่าเบี้ยประกันภัย จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์สึนามิ ในปี พ.ศ. 2547 ทำให้หลายธุรกิจเห็นความเปราะบางและความจำเป็นของการบริหารความเสี่ยง จึงทำให้ประกันภัยธุรกิจหยุดชะงักได้รับความนิยมมากขึ้น

งานวิจัยนี้ จึงมีความสำคัญต่อการสร้างความชัดเจนทางกฎหมายในด้านการตีความสัญญาประกันภัยธุรกิจหยุดชะงัก โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวกับปัญหาหลักในการตีความ “ความเสียหายทางกายภาพ” ที่ไม่ชัดเจนและเกณฑ์การชดเชยค่าเสียหายจากเหตุการณ์ที่ไม่ได้เกิดจากความเสียหายทางกายภาพโดยตรง ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับ หลักการ

ตีความกฎหมาย ทฤษฎีทางกฎหมายว่าด้วยสัญญา ตลอดจนองค์ประกอบและข้อยกเว้นของกรรมธรรม์ประกันภัยธุรกิจหยุดชะงัก เพื่อสร้างความเข้าใจที่ชัดเจน โดยหลักการตีความกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในมาตรา 4 ให้มีความสำคัญทั้งกับตัวบทและเจตนารมณ์ของกฎหมาย ซึ่งตีความได้จากบริบทและพฤติการณ์ ไม่ใช่เพียงถ้อยคำลายลักษณ์อักษรเท่านั้น โดยการตีความกฎหมาย อาจตีความได้ทั้งแบบกว้าง เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ การตีความแบบแคบ และการตีความไปในทางตรงกันข้าม โดยเฉพาะเมื่อเกี่ยวข้องกับข้อยกเว้นความรับผิดที่ควรอาศัยการตีความโดยเคร่งครัด ส่วนในมุมมองของทฤษฎีสัญญา การประกันภัยธุรกิจหยุดชะงักถือเป็นสัญญาสำเร็จรูป ที่ผู้เอาประกันภัยมักไม่มีอำนาจต่อรองเท่าที่ควร จึงมีความจำเป็นต้องใช้ทฤษฎีความเป็นธรรม และทฤษฎีความไว้วางใจ เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของฝ่ายเสียเปรียบ ซึ่งสอดคล้องกับมาตรา 11 ที่กำหนดให้ตีความเงื่อนไขที่ไม่ชัดเจนให้เป็นคุณแก่ฝ่ายต้องเสียในมูลหนี้ ในส่วนของหลักการประกันภัยธุรกิจหยุดชะงักมีองค์ประกอบสำคัญได้แก่ ความเสียหายทางกายภาพต่อทรัพย์สินที่มีผลโดยตรงจากเหตุภัย ระยะเวลาคุ้มครอง ความสูญเสียทางการเงินที่สามารถพิสูจน์ได้ รวมถึงข้อจำกัดและข้อยกเว้น โดยเฉพาะคำจำกัดความและการตีความคำว่า “ความเสียหายทางกายภาพ” และการสูญเสียรายได้กรณีที่ทรัพย์สินไม่สามารถใช้งานได้ตามวัตถุประสงค์ แม้ปราศจากความเสียหายที่เห็นได้ทางกายภาพโดยตรง เนื่องจากในบางกรณี เช่น ทรัพย์สินไม่สามารถใช้งานได้ตามวัตถุประสงค์แต่ไม่มีความเสียหายที่ปรากฏทางกายภาพโดยตรง ก็ยังควรพิจารณาว่าเป็นเหตุที่ได้รับ ความคุ้มครอง เพื่อกำหนดขอบเขตความรับผิดอย่างชัดเจน และสิทธิของผู้เอาประกันภัยที่อาจไม่ได้รับความคุ้มครองอย่างเพียงพอ

ดังนั้น การศึกษาเบื้องต้นพบว่า ปัญหาที่ทำให้ผู้ประกอบการไม่สามารถเรียกร้องค่าสินไหมจากประกันภัยธุรกิจหยุดชะงักได้ เกิดจากข้อจำกัดในการตีความคำว่า “ความเสียหายทางกายภาพ” และการใช้ข้อยกเว้นในทางกว้างโดยไม่ได้มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน รวมถึงการขาดแนวทางวินิจฉัยจากศาลที่เป็นบรรทัดฐานในประเทศไทย ประกอบกับความคลุมเครือในเงื่อนไขการคุ้มครอง ซึ่งจากเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า มีความจำเป็นในการพัฒนาระบบกฎหมายประกันภัยธุรกิจหยุดชะงักในประเทศไทย ทั้งในด้านการตีความขอบเขตความคุ้มครอง การกำหนดเงื่อนไขและข้อยกเว้น โดยเฉพาะการตีความ “ความเสียหายทางกายภาพ” ควรได้รับการปรับให้สอดคล้องกับความเป็นจริงทางธุรกิจ สถานการณ์วิกฤต โดยไม่ควรผูกติดกับลักษณะทางกายภาพที่ปรากฏชัดเท่านั้น รวมถึงทบทวนข้อยกเว้นในคำสั่งนายทะเบียนให้ชัดเจน เข้าใจง่าย และเหมาะสมกับความเสี่ยงในปัจจุบัน ตลอดจน พัฒนาระบบรูปแบบใหม่ที่ไม่จำกัดเพียงความเสียหายเชิงกายภาพ เพื่อสร้างสมดุลระหว่างการคุ้มครองสิทธิของผู้เอาประกันภัยกับเสถียรภาพของธุรกิจประกันภัย เพื่อให้ระบบประกันภัยสามารถเป็นเครื่องมือในการบริหารความเสี่ยงของภาคธุรกิจไทยได้อย่างแท้จริงในภาวะวิกฤตที่อาจเกิดขึ้นอีกในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีและความหมายของประกันภัยธุรกิจหยุดชะงักเหตุการณ์ที่ได้รับความคุ้มครองรวมถึงข้อยกเว้นความคุ้มครองของประกันภัยธุรกิจหยุดชะงัก
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายของประเทศไทยและหลักเกณฑ์ของกฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับประกันภัยธุรกิจหยุดชะงัก ได้แก่ ประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา

3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้น ได้แก่ การตีความความคุ้มครองของประกันภัยธุรกิจหยุดชะงักและการกำหนดเงื่อนไขการคำนวณค่าเสียหายโอกาสทางธุรกิจเพื่อความชัดเจนและง่ายต่อการตีความ

4. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางเพื่อกำหนดเงื่อนไขการคำนวณค่าเสียหายโอกาสทางธุรกิจที่ชัดเจนเพื่อความชัดเจนและง่ายต่อการตีความ

การบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้บทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกันภัยธุรกิจหยุดชะงักในประเทศไทย โดยศึกษาตั้งแต่หลักการตีความกฎหมาย ทฤษฎีทางกฎหมายว่าด้วยสัญญา ตลอดจนองค์ประกอบและข้อจำกัดของกรรมธรรม์ประกันภัยธุรกิจหยุดชะงัก เพื่อสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายในทางปฏิบัติ ซึ่งหลักการตีความกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 4 ให้ความสำคัญทั้งกับตัวบทและเจตนารมณ์ของกฎหมาย โดยศาสตราจารย์ธานินทร์ กรัยวิเชียร ได้เสนอว่าศาลควรพิจารณาว่ากฎหมายมี “เจตนารมณ์ในตัวเอง” ซึ่งตีความได้จากบริบทและพฤติการณ์ ไม่ใช่เพียงถ้อยคำลายลักษณ์อักษรเท่านั้น การตีความจึงอาจทำได้ทั้งแบบกว้าง (Extensive Interpretation) เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ เช่น กรณีการตีความคำว่า “ผู้เอาประกันภัย” ให้รวมถึงการกระทำโดยการใช้ผู้อื่นเป็นเครื่องมือหรือการตีความแบบแคบ (Restrictive Interpretation) โดยเฉพาะเมื่อเกี่ยวข้องกับข้อยกเว้นความรับผิด เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 879 และ 895 วรรคสอง (กองทุนศาสตราจารย์จิตติ ติงศภัทิย์, 2563, น.121-122) ในการตีความสัญญาเกิดขึ้นเมื่อถ้อยคำในเอกสารมีความกำกวมหรือไม่ชัดเจน ซึ่งอาจเกิดจากการใช้ภาษาคลุมเครือ หรือการแปลจากภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทย โดยหลักกฎหมายไทยได้กำหนดแนวทางการตีความไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หลายมาตรา โดยเฉพาะมาตรา 171 ซึ่งเน้นให้พิจารณาเจตนารมณ์แท้จริงของคู่สัญญามากกว่าตัวอักษร และมาตรา 368 ที่กำหนดให้ตีความตามความสุจริต โดยคำนึงถึงประเพณีที่ปฏิบัติกันอยู่ นอกจากนี้ หากสัญญาสามารถตีความได้สองนัย มาตรา 10 กำหนดให้เลือกนัยที่ก่อให้เกิดผลบังคับใช้ได้ ส่วนกรณีที่มีข้อสงสัยในถ้อยคำ มาตรา 11 ให้ตีความเป็นคุณแก่ฝ่ายที่เสียเปรียบในมูลหนี้ ซึ่งหมายถึงลูกหนี้หรือผู้ที่ต้องรับผิดชอบตามสัญญา ทั้งนี้ หลักการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองเจตนารมณ์ของคู่สัญญาอย่างสุจริต และลดข้อพิพาทที่อาจเกิดจากความไม่ชัดเจนในสัญญา (แทนรัฐ คุณเงิน, 2567, น.153-156) ในส่วนของหลักการประกันภัยธุรกิจหยุดชะงัก กรรมธรรม์ประเภทนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อชดเชยการสูญเสียรายได้ในกรณีที่ธุรกิจต้องหยุดดำเนินการชั่วคราว องค์ประกอบสำคัญที่ต้องมี ได้แก่ 1) ความเสียหายทางกายภาพต่อทรัพย์สิน 2) การหยุดชะงักของกิจการที่มีผลโดยตรงจากเหตุภัย 3) ระยะเวลาคุ้มครองตามที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ 4) ความสูญเสียทางการเงินที่เกิดขึ้นจริงซึ่งสามารถพิสูจน์ได้ และ 5) ข้อจำกัดและข้อยกเว้น อีกทั้งต้องอาศัยการวิเคราะห์ผ่านมุมมองทางแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องหลายด้าน เช่น หลักความสุจริตอย่างยิ่ง (Contract of the Most Good Faith), หลักการจ่ายค่าสินไหมทดแทน (Indemnity Principle), หลักความมีส่วนได้เสีย (Insurable Interest), ทฤษฎีความน่าจะเป็น (Theory of Probability), กฎที่ถือจำนวนมาก (Law of Large Numbers) และกฎของการเฉลี่ยความเสี่ยงภัย (Law of Average) เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกันภัยธุรกิจหยุดชะงักให้มีประสิทธิภาพตามมาตรฐานสากล

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลการวิจัย ได้แก่ การดำเนินการวิจัยในลักษณะของการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) เป็นการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ได้แก่ ตำรา หนังสือกฎหมาย งานวิจัย บทความ เว็บไซต์ ตัวบทกฎหมาย ตลอดจนข้อมูลสารสนเทศในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งที่เผยแพร่ในประเทศไทยและจากต่างประเทศ

2. การรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ได้แก่ การรวบรวมข้อมูลในการวิจัยดำเนินการโดยอาศัยข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ซึ่งได้มาจากการศึกษาวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องในหลากหลายรูปแบบ อาทิ หนังสือกฎหมาย งานวิจัยเชิงวิชาการ บทความทางวิชาการ เว็บไซต์ ตัวบทกฎหมาย ตลอดจนข้อมูลสารสนเทศในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งจากแหล่งข้อมูลในประเทศไทยและต่างประเทศ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลต่างๆ มาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การศึกษาแนวคิดทฤษฎีและความหมายของประกันภัยธุรกิจหยุดชะงักเหตุการณ์ที่ได้รับความคุ้มครองรวมถึงข้อยกเว้นความคุ้มครองของประกันภัยธุรกิจหยุดชะงัก

ผลวิจัยพบว่า ประกันภัยธุรกิจหยุดชะงักมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากประกันภัยทั่วไป เนื่องจากการมุ่งเน้นการชดเชยรายได้ที่สูญเสียจากการหยุดชะงักของธุรกิจ ทำให้การพิจารณาค่าสินไหมทดแทนต้องอาศัยการตีความสัญญาและการประเมินมูลค่าความเสียหายที่เป็นนามธรรมซึ่งมีความซับซ้อนยิ่งกว่าความเสียหายทางกายภาพที่จับต้องได้ ในการวิเคราะห์แก่นสำคัญของกฎหมายประกันภัยและประกันภัยธุรกิจหยุดชะงักเพื่อความเข้าใจที่ลึกซึ้งในการตีความและบังคับใช้กฎหมายในบริบทของประเทศไทยนั้น จำเป็นต้องศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการตีความกฎหมายรวมถึงการทำความเข้าใจเจตนาที่แท้จริงของสัญญา โดยการตีความกฎหมายเพื่อให้ได้ความตามเจตนารมณ์มี 5 ลักษณะหลัก ประกอบด้วย การตีความอย่างกว้าง (Extensive Interpretation) ซึ่งใช้เมื่อความหมายของถ้อยคำแคบกว่าเจตนารมณ์ เช่น การตีความ "ส่วนได้เสียอันอาจเอาประกันภัยได้" ให้ครอบคลุมความเกี่ยวพันตามความเป็นจริงแม้ไม่มีกฎหมายรับรอง, การตีความอย่างแคบ (Restrictive Interpretation) ที่ใช้กับข้อยกเว้น เช่น การตีความ "ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง" ให้หมายถึงการไม่ใช้ความระมัดระวังเสียเลย, การตีความไปในทางตรงกันข้าม (Argumentum a Contrario) ที่ใช้เมื่อกฎหมายมีเจตนาให้ผลทางกฎหมายในลักษณะตรงข้าม, การตีความว่ายิ่งต้องเป็นเช่นนั้น (Argumentum a Fortiori) ที่ใช้เมื่อกฎหมายบัญญัติข้อกำหนดหนึ่งแล้วแสดงให้เห็นว่าต้องมีข้อกำหนดอื่นอยู่ในตัว และการตีความโดยแก้ไขให้ถูกต้อง (Corrective Interpretation) ที่ใช้เมื่อการตีความตามถ้อยคำจะได้ผลที่ไม่ถูกต้องตามเจตนารมณ์ (กองทุนศาสตราจารย์ จิตติ ดิงศภัทัย, 2563, น.121-122) สำหรับการศึกษาสัญญาฉบับนั้น มีแนวคิดเกี่ยวกับการตีความเจตนาของคู่สัญญาซึ่งเกิดจากการแสดงเจตนาของบุคคลตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไป โดยเฉพาะสัญญาสำเร็จรูปที่ต้องมีการคุ้มครองฝ่ายที่เสียเปรียบเพื่อความเป็นธรรม มีทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 5 ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีเจตนา (The will Theory) ที่เน้นเสรีภาพในการทำสัญญาและคุ้มครองผู้แสดงเจตนา

ทฤษฎีความไว้วางใจ (The Reliance Theory) ที่คุ้มครองฝ่ายสุจริตและเน้นการเยียวยาความเสียหาย ทฤษฎีความเป็นธรรม (The Fairness Theory) ที่เกี่ยวกับความสมเหตุสมผลและการไม่เอาเปรียบกัน ทฤษฎีประสิทธิภาพ (The Efficiency Theory) ที่เน้นการแสวงหาผลประโยชน์อย่างเต็มที่ตามหลักเศรษฐศาสตร์ และทฤษฎีข้อตกลงในผลประโยชน์ (The Bargain Theory) ที่สนับสนุนการเจรจาต่อรองเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันในทางปฏิบัติการตีความเอกสารสัญญาจะเกิดขึ้นเมื่อเงื่อนไขในสัญญามีถ้อยคำกำกวมหรือไม่ชัดเจน โดยอาศัยหลักในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 171 ที่ให้พึงเล็งเจตนาอันแท้จริงยิ่งกว่าถ้อยคำ และมาตรา 368 ที่ให้ตีความตามความประสงค์ในทางสุจริตโดยพิเคราะห์ปกติประเพณี ขณะที่เมื่อความข้อใดตีความได้สองนัย ให้ถือตามนัยที่มีผลบังคับได้ตามมาตรา 10 และเมื่อถ้อยคำให้ต้องสงสัย ให้ตีความในทางที่เป็นคุณแก่ฝ่ายที่จะต้องเสียในมูลหนี้ตามมาตรา 11 (แพนรัฐ คุณเงิน, 2567, น.153-156) สำหรับทฤษฎีพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับประกันภัยธุรกิจหยุดชะงักมีรากฐานมาจากหลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยสัญญา โดยประกอบด้วยหลักการสำคัญหลายประการที่เชื่อมโยงกันอย่างแนบแน่น ได้แก่ หลักความสุจริตอย่างยิ่ง (Utmost Good Faith) ที่กำหนดให้คู่สัญญาต้องเปิดเผยข้อมูลอย่างตรงไปตรงมาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 5 และ 865 หลักการจ่ายค่าสินไหมทดแทน (Indemnity Principle) ตามมาตรา 877 ที่กำหนดให้การชดเชยสอดคล้องกับความเสียหายจริง ครอบคลุมวินาศภัยแท้จริง ความบอบสลายจากการป้องกันภัย และค่าใช้จ่ายในการรักษาทรัพย์สิน หลักความมีส่วนได้เสีย (Insurable Interest) ที่กำหนดสิทธิในการทำประกันภัยของผู้ที่มีผลประโยชน์ทางการเงินกับทรัพย์สินหรือเหตุการณ์ที่เอาประกัน รวมถึงทฤษฎีความน่าจะเป็น (Theory of Probability) ในการคำนวณอัตราเบี้ยประกันภัยโดยอาศัยข้อมูลเหตุการณ์ในอดีตที่มีจำนวนมากพอ กฎแห่งจำนวนมาก (Law of Large Numbers) ที่ช่วยให้การพยากรณ์ความเสี่ยงมีความถูกต้องและแม่นยำมากขึ้น และกฎการเฉลี่ยความเสี่ยงภัย (Law of Average) ที่เป็นพื้นฐานการกระจายความสูญเสียในกลุ่มผู้เสี่ยงภัยเพื่อให้เบี้ยประกันภัยมีอัตราที่เหมาะสม ขณะที่องค์ประกอบสำคัญของการประกันภัยนี้ประกอบด้วยเงื่อนไขที่ต้องมีความเสียหายทางกายภาพต่อทรัพย์สินจากภัยที่ได้รับการคุ้มครอง การหยุดชะงักต้องเป็นผลโดยตรงจากความเสียหายดังกล่าว ความคุ้มครองจำกัดอยู่ในระยะเวลาที่กำหนด และผู้เอาประกันภัยต้องมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินไว้ก่อนแล้ว อย่างไรก็ดี ธรรมเนียมประกันภัยธุรกิจหยุดชะงักมีข้อจำกัดและข้อยกเว้นที่ครอบคลุมมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อยกเว้นล่าสุดที่เกี่ยวกับโรคติดต่อและการแพร่ระบาดใหญ่ตามคำสั่งนายทะเบียนที่ 24/2564 ที่ให้บริษัทประกันภัยอาจใช้ข้อยกเว้นเกี่ยวกับโรคระบาดได้อย่างกว้างขวาง

2. การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายของประเทศไทยและหลักเกณฑ์ของกฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับประกันภัยธุรกิจหยุดชะงัก ได้แก่ ประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา

ผลการวิจัยพบว่า หลักกฎหมายประกันภัยธุรกิจหยุดชะงักของประเทศไทยเมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศมีโครงสร้างทางกฎหมายและแนวทางการตีความที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยในส่วนของประเทศไทย แม้จะไม่มีบทบัญญัติเฉพาะที่ว่าด้วยการประกันภัยธุรกิจหยุดชะงักโดยตรง แต่การประกันภัยประเภทนี้อยู่ภายใต้หลักการพื้นฐานของสัญญาประกันภัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ รวมถึงพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 ซึ่งกำหนดหลักการสำคัญ เช่น หลักส่วนได้เสียในเหตุประกันภัย (Insurable Interest) และหลักชดเชยตามความเสียหายที่แท้จริง (Principle of Indemnity) เพื่อรองรับการคุ้มครองในกรณีที่ธุรกิจต้องหยุดชะงัก โดยความเสียหายที่สามารถเรียกร้องได้มักอยู่ในรูปของการสูญเสียรายได้หรือกำไรที่คาดว่าจะได้รับ ทั้งนี้ การคำนวณมูลค่าความเสียหายต้องอาศัยข้อมูลจากผลประกอบการในอดีต และพิจารณาแนวโน้มการเติบโตของ

กิจการประกอบกัน นอกจากนี้ แม้กฎหมายไทยจะยังไม่มีนิยามเฉพาะของคำว่า “ความเสียหาย” ในบริบทของการหยุดชะงักทางธุรกิจ แต่คำพิพากษาฎีกาที่ 4502/2565 ได้ขยายขอบเขตการตีความให้ครอบคลุมถึงความเสียหายทางการเงินที่เป็นผลโดยตรงจากการหยุดชะงักของธุรกิจ อาจมีได้จำกัดเฉพาะความเสียหายทางกายภาพต่อทรัพย์สินเท่านั้น แต่อาจหมายรวมถึงความเสียหายทางการเงินที่เป็นผลต่อเนื่องจากเหตุภัยพิบัติได้รับความคุ้มครองซึ่งก่อให้เกิดภาวะธุรกิจหยุดชะงักและอยู่ภายใต้ขอบเขตความคุ้มครองของกรมธรรม์ ในด้านการกำกับดูแล กฎหมายไทยโดยเฉพาะพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 ได้กำหนดหลักเกณฑ์สำหรับการประกอบธุรกิจ การควบคุมแบบและข้อความของกรมธรรม์ ตลอดจน การคำนวณค่าสินไหมทดแทน โดยเฉพาะคำสั่งนายทะเบียนที่ 38/2561 ซึ่งมีบทบาทในการกำหนดมาตรฐานของกรมธรรม์ประกันภัยธุรกิจหยุดชะงักในหลายด้าน เช่น การนิยามภัยขึ้นต้น วิธีคำนวณความเสียหาย ระยะเวลาการคุ้มครอง และเงื่อนไขในการบรรเทาความเสียหาย เพื่อป้องกันข้อพิพาทและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้เอาประกันภัย อีกทั้งยังมีการนำพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 มาใช้ตรวจสอบเนื้อหาในสัญญาประกันภัย โดยเฉพาะในกรณีที่สัญญามีลักษณะเป็นสัญญาสำเร็จรูป หรือมีเงื่อนไขที่อาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม ซึ่งอาจถูกศาลพิจารณาให้บังคับใช้ได้เพียงเท่าที่เห็นสมควรตามหลักความเป็นธรรมตามกฎหมาย

ในช่วงการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา - 2019 ประเทศไทยได้อาศัยอำนาจตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 และพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 ในการออกข้อกำหนดควบคุมโรค รวมถึงคำสั่งให้ปิดสถานประกอบการบางประเภท ซึ่งแม้จะไม่ใช่คำสั่งเฉพาะบุคคล แต่ก็มีผลกระทบโดยตรงต่อการดำเนินธุรกิจ และทำให้เกิดข้อถกเถียงเกี่ยวกับความชอบด้วยกฎหมายในการเรียกร้องค่าสินไหมจากกรมธรรม์ประกันภัยธุรกิจหยุดชะงัก โดยเฉพาะในกรณีที่การหยุดกิจการไม่ได้เกิดจากความเสียหายต่อทรัพย์สินโดยตรง เมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศ เช่น ประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกาพบว่า ทั้งสองประเทศมีแนวทางการตีความที่ยืดหยุ่นและมีพัฒนาการทางกฎหมายที่รองรับสถานการณ์ไม่คาดคิดได้มากกว่า ในกรณีของอังกฤษ ศาลสูงได้วางบรรทัดฐานที่สำคัญผ่านคำพิพากษาในคดี Financial Conduct Authority (FCA) v Arch Insurance (UK) Ltd โดยวินิจฉัยว่ากรมธรรม์ที่มีข้อกำหนดเฉพาะ เช่น “Notifiable Disease” หรือ “Denial of Access” สามารถให้ความคุ้มครองในกรณีที่ธุรกิจหยุดชะงักจากคำสั่งของรัฐในการควบคุมโรคระบาดได้ แม้จะไม่มี ความเสียหายทางกายภาพต่อทรัพย์สินก็ตาม นอกจากนี้ ศาลอังกฤษยังให้ความสำคัญกับแนวคิด “Duty to Mitigate” หรือหน้าที่ในการบรรเทาความเสียหายของผู้เอาประกันภัย และการตีความคำว่า “การเกิดขึ้น (อุบัติการณ์)” หรือ “การแสดงออก (Manifestation)” ของโรคภัยในรัศมีที่กรมธรรม์กำหนดไว้ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพิจารณาว่าผู้เอาประกันมีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมหรือไม่ (Ozlem Gurses, 2021) ในขณะที่สหรัฐอเมริกา ซึ่งมีระบบกฎหมายที่แยกกันในแต่ละมลรัฐ มีแนวทางการตีความคำว่า “Physical Loss or Damage” แตกต่างกันไป โดยส่วนใหญ่ยังคงตีความตามแนวทางดั้งเดิมที่ต้องมีความเสียหายต่อทรัพย์สินที่จับต้องได้ เช่น ไฟไหม้หรือโครงสร้างทรุด แต่ก็มีบางมลรัฐที่ขยายขอบเขตของ “Physical Loss” ให้รวมถึงการใช้สถานที่ไม่ได้ (Loss of use) แม้จะไม่มี ความเสียหายทางวัตถุโดยตรง ตัวอย่างสำคัญคือคดี Murray v. State Farm Fire & Casualty Co. และคดี Elegant Massage, LLC v. State Farm Mutual Automobile Insurance Co., ที่ศาลยอมรับว่าการไม่สามารถใช้ประโยชน์จากสถานที่ได้ย่อมเป็นความเสียหายตามกฎหมายได้เช่นกัน อีกทั้งยังมีแนวคิด “Good Faith” และ “Bad Faith” ที่กำหนดให้บริษัทประกันภัยต้องปฏิบัติต่อผู้เอาประกันด้วยความสุจริต มิฉะนั้นอาจถูกฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายเพิ่มเติมได้ (Charles M. Miller, Richard P. Lewis and Chris Kozak, 2022)

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้จำแนกผลการเปรียบเทียบตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบประเด็นสำคัญเกี่ยวกับประกันภัยธุรกิจหยุดชะงักจากทั้งสามประเทศ ได้แก่ ประเทศไทย อังกฤษ และ สหรัฐอเมริกา

ประเด็น	ประเทศไทย	อังกฤษ	สหรัฐอเมริกา
ฐานกฎหมาย	ไม่มีบทบัญญัติเฉพาะเกี่ยวกับการประกันภัยธุรกิจหยุดชะงัก ใช้หลักตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และ พ.ร.บ. ประกันวินาศภัย	อิงตามคำพิพากษาศาลสูงเป็นแนวทางหลัก โดยเฉพาะคดี FCA v Arch ที่เป็นคดี Test case	ใช้กฎหมายแยกตามมลรัฐ
หลักการคุ้มครอง	ต้องมีความเสียหายทางกายภาพ	คุ้มครองได้แม้ไม่มีความเสียหายต่อทรัพย์สิน หากกรรมธรรมไม่ระบุช้อยกเว้นไว้อย่างชัดเจน	หลายรัฐขยายความว่าใช้งานไม่ได้ โดยไม่ต้องมีความเสียหายทางกายภาพ อาจถือเป็นความเสียหายได้
แนวคำพิพากษา	ยังไม่มีคำพิพากษาโดยตรงเกี่ยวกับ ความเสียหายจากการหยุดชะงักธุรกิจโดยไม่มี ความเสียหายทางกายภาพ	คดี FCA v Arch วางหลักว่าเงื่อนไขโรคที่ต้องรายงานและการจำกัดการเข้าถึง อาจให้ความคุ้มครองธุรกิจหยุดชะงัก แม้ไม่มีความเสียหายทางกายภาพ	คดี Murray และคดี Elegant Massage ที่ศาลวินิจฉัยว่าการใช้ประโยชน์จากสถานที่ที่ไม่ได้ อาจเป็นความเสียหายตามกรรมธรรม
สถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา - 2019	บริษัทประกันภัยปฏิเสธความคุ้มครองโดยให้เหตุผลว่า ไม่มี ความเสียหายทางกายภาพต่อทรัพย์สิน	ศาลพิจารณาว่าการระบาดของโรค อาจเข้าข่ายโรคที่ต้องแจ้งให้ทราบ (Notifiable Disease) หากกรรมธรรมครอบคลุมและไม่มีช้อยกเว้นชัดเจน	ความเห็นแตกต่างกันไปในแต่ละรัฐ บางรัฐพิจารณาว่า คำสั่งปิดกิจการของรัฐอาจเป็นสาเหตุให้เรียกร้องค่าสินไหมได้

3. การศึกษาวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้น ได้แก่ การตีความความคุ้มครองของประกันภัยธุรกิจหยุดชะงักและการกำหนดเงื่อนไขการคำนวณค่าเสียโอกาสทางธุรกิจเพื่อความชัดเจนและง่ายต่อการตีความ

ผลวิจัยพบว่า ในปัจจุบันการประกอบธุรกิจประกันภัยในประเทศไทยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) ซึ่งมีหน้าที่กำกับดูแลและคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของผู้เอาประกัน โดยตามคำสั่งนายทะเบียนที่ 38/2561 ได้กำหนดเงื่อนไขการเอาประกันภัยและการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนกรณีประกันภัยธุรกิจหยุดชะงัก ระบุว่าบริษัทประกันภัยจะให้ความคุ้มครองความเสียหายจากการหยุดชะงักของธุรกิจอันเป็นผลสืบเนื่องจากความเสียหายทางกายภาพของทรัพย์สินที่ใช้ประกอบธุรกิจ ซึ่งความเสียหายนั้นต้องได้รับความคุ้มครองภายใต้กรรมธรรมประกันภัยความเสียหายทรัพย์สิน และต้องไม่อยู่ในช้อยกเว้นของกรรมธรรม หลักเกณฑ์ดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาสำคัญ 3 ประการที่ส่งผลกระทบต่อผู้

เอาประกันภัย ประการแรก คือ ปัญหาการตีความขอบเขตความคุ้มครองของกรมธรรม์ประกันภัยธุรกิจหยุดชะงัก โดยเฉพาะการตีความองค์ประกอบ “ความเสียหายทางกายภาพของทรัพย์สิน” ซึ่งเป็นเงื่อนไขหลักในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน กรณีของการปนเปื้อนของเชื้อโรคหรือสารพิษที่ไม่มีความเสียหายที่มองเห็นได้ด้วยตาเปล่ายังคงเป็นประเด็นที่มีการตีความแตกต่างกันระหว่างผู้เอาประกันภัยและบริษัทประกันภัย แม้คำสั่งนายทะเบียนที่ 24/2564 จะวางมาตรฐานให้ตีความว่าการแพร่ของโรคระบาดอาจถือเป็นความเสียหายทางกายภาพได้ แต่ก็ยังไม่ได้เป็นความหมายที่ชัดเจน ประกอบกับในระบกกฏหมายไทยยังไม่มีคำพิพากษาที่วางหลักเกณฑ์ในประเด็นนี้ไว้อย่างชัดเจน จึงทำให้การตีความยังคงเป็นประเด็นที่ถกเถียงกันในทางกฎหมาย ซึ่งหากเปรียบเทียบกับต่างประเทศแล้ว พบว่าศาลในสหรัฐอเมริกาและสหราชอาณาจักรมีแนวทางการตีความที่แตกต่างกัน โดยศาลสหรัฐอเมริกาบางแห่งตีความว่าการปนเปื้อนที่ทำให้ทรัพย์สินไม่สามารถใช้งานได้ตามวัตถุประสงค์ถือเป็นความเสียหายทางกายภาพ ดังเช่นในคดี Gregory Packaging, Inc. v. Travelers Property Casualty Co. of America ที่วินิจฉัยว่าการรั่วไหลของแก๊สแอมโมเนียในโรงงานอาหารเป็นความเสียหายทางกายภาพ แม้จะไม่ปรากฏความเสียหายที่มองเห็นได้ ในทางตรงกันข้าม ศาลฎีกาสหราชอาณาจักรได้วางแนวทางในคดี Financial Conduct Authority v. Arch Insurance (UK) Ltd. ว่าการปนเปื้อนของเชื้อไวรัสโคโรนา-2019 โดยทั่วไปไม่ถือเป็นความเสียหายทางกายภาพ เว้นแต่จะมีหลักฐานชัดเจนถึงการปนเปื้อนจริงที่ส่งผลให้ทรัพย์สินใช้งานไม่ได้ อย่างไรก็ตาม ศาลสูงอังกฤษได้ตีความกรมธรรม์บางฉบับ เช่น RSA 3 อย่างกว้าง โดยเห็นว่ากรมธรรม์ยังคงคุ้มครองกรณีธุรกิจหยุดชะงักจากโรคติดต่อ หากมีการระบาดในระดับประเทศและพบผู้ติดเชื้อในพื้นที่ที่กำหนด โดยไม่จำเป็นต้องมีความเชื่อมโยงเชิงสาเหตุอย่างใกล้ชิด หากเพียงแต่ได้รับความเสียหายทำให้เกิดผลกระทบต่อยอดได้ก็เข้าเงื่อนไขความคุ้มครอง ผู้เอาประกันก็สามารถขอการชดเชยค่าสินไหมทดแทนจากบริษัทประกันภัยได้ ประการที่สอง ปัญหาความชอบด้วยกฎหมายในข้อยกเว้นความรับผิดของผู้รับประกันภัยกรณีโรคระบาดร้ายแรงของคำสั่งนายทะเบียนที่ 24/2564 ที่กำหนดข้อยกเว้นความรับผิดของผู้รับประกันภัยกรณีโรคระบาด คำสั่งดังกล่าวอนุญาตให้บริษัทประกันภัยสามารถกำหนดข้อยกเว้นเกี่ยวกับโรคระบาดได้อย่างกว้างขวางโดยไม่ได้กำหนดขอบเขตที่ชัดเจน ซึ่งอาจขัดกับภารกิจหลักของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมธุรกิจประกันภัย (คปภ.) ในการคุ้มครองสิทธิของผู้เอาประกันภัย ตามมาตรฐานของ International Association of Insurance Supervisors (IAIS) ที่เน้นความโปร่งใส ความเป็นธรรม และการคุ้มครองผู้บริโภค แม้คำสั่งดังกล่าวจะกำหนดให้มีการยินยอมจากผู้เอาประกันภัย แต่ในทางปฏิบัติ การยินยอมในสัญญาสำเร็จรูปมักเกิดขึ้นภายใต้ข้อจำกัดในการต่อรอง ขาดความเข้าใจในเชิงลึก ซึ่งอาจไม่ถือเป็นการยินยอมโดยเสรีและมีข้อมูลครบถ้วนตามหลักกฎหมายสัญญา และอาจไม่สอดคล้องกับหลักการคุ้มครองผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 เนื่องจากคำสั่งดังกล่าวอาจเป็นการผลักภาระความเสี่ยงให้กับผู้เอาประกันภัย ทั้งที่โดยหลักทั่วไปของการกระจายความเสี่ยงผู้รับประกันภัยควรรับโอนความเสี่ยงจากผู้เอาประกันภัยเพื่อแลกกับเบี้ยประกันภัย เมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศพบว่า ในคดี North State Deli, LLC V. Cincinnati Insurance Co. ในสหรัฐอเมริกา ศาลตัดสินว่ากรมธรรม์ของ Cincinnati Insurance ไม่มีข้อยกเว้นชัดเจนสำหรับไวรัสหรือการระบาด จึงตีความความกำกวมอย่างเคร่งครัดและให้เป็นประโยชน์แก่ผู้ถือกรมธรรม์ ในทางกลับกัน หากกรมธรรม์มีข้อยกเว้นโรคระบาดชัดเจนเช่นตามคำสั่งนายทะเบียนที่ 24/2564 ศาลอาจตีความให้บริษัทประกันปฏิเสธความรับผิดชอบได้ นอกจากนี้ ในคดี Elegant Massage, LLC V. State Farm ศาลสหรัฐอเมริกาเห็นว่า “ความสูญเสียหรือเสียหายทางกายภาพโดยตรง” อาจรวมถึง “การไม่สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินได้” โดยไม่จำเป็นต้องมีความเสียหายทางกายภาพที่เห็น

ได้ ประการที่สาม คือ ปัญหาความรับผิดชอบในกรณีธุรกิจหยุดชะงักจากคำสั่งของรัฐให้ปิดสถานประกอบการในสถานการณ์ฉุกเฉิน เมื่อเกิดการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา-2019 รัฐบาลไทยได้ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 และออกคำสั่งให้ปิดสถานประกอบการชั่วคราว ซึ่งคำสั่งดังกล่าวมีสถานะเป็นคำสั่งทางปกครองที่ผู้ประกอบการมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตาม และมีลักษณะเป็น “เหตุสุดวิสัย” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 8 ที่ผู้ประกอบการไม่สามารถควบคุมหรือป้องกันได้ อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญคือความแตกต่างระหว่าง “คำสั่งปิด” กับ “การขอความร่วมมือ” ของรัฐ เนื่องจากบริษัทประกันภัยมักใช้เหตุผลว่าการที่ธุรกิจปิดตามคำแนะนำของรัฐแต่ไม่ใช่คำสั่งปิดโดยตรง ไม่ถือเป็นการห้ามเข้าถึงสถานที่ตามความหมายของกรมธรรม์ ตัวอย่างที่เป็นปัญหาคือกรณีที่รัฐประกาศให้กรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการเป็นพื้นที่ควบคุมสูงสุด แต่ลูกค้าที่อาศัยในจังหวัดข้างเคียง เช่น ฉะเชิงเทรา ซึ่งไม่ใช่เขตควบคุมสูงสุด ก็ไม่สามารถเดินทางข้ามจังหวัดมาทำงานได้ เมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศ พบว่าในคดี Financial Conduct Authority v Arch Insurance (UK) Ltd & Others (FCA Test Case 2020) ในประเทศอังกฤษ เมื่อรัฐบาลประกาศมาตรการล็อกดาวน์ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 ศาลวินิจฉัยว่ากรมธรรม์บางฉบับมีความคุ้มครองการห้ามเข้าถึงสถานที่เอ้าประกันภัยอันเป็นผลจากมาตรการรัฐบาลที่จำเป็นต้องปฏิบัติ โดยศาลตีความคำว่า “การห้าม” อย่างเคร่งครัด โดยเห็นว่าการเข้าถึงสถานที่ที่จะถือว่า “ถูกห้าม” เฉพาะกรณีที่หน่วยงานรัฐมีคำสั่งให้สถานประกอบการนั้นต้องปิด แต่หากไม่ได้ถูกสั่งปิดโดยตรง เพียงแต่ปิดตามคำแนะนำของรัฐบาลเพื่อป้องกันความเสี่ยง จะไม่ถือว่าเป็นการห้ามเข้าถึงสถานที่ อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังไม่มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับประเด็นนี้ไว้โดยตรง จึงทำให้บริษัทผู้รับประกันภัยยังคงสามารถให้ความคุ้มครองตามกฎหมายนี้ในการปฏิเสธการชดเชยค่าสินไหมทดแทนได้ แม้ว่าผู้ประกอบการจะได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากมาตรการของรัฐ

4. การศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางเพื่อกำหนดเงื่อนไขการคำนวณค่าเสียหายโอกาสทางธุรกิจที่ชัดเจนเพื่อความชัดเจนและง่ายต่อการตีความ

ผลวิจัยพบว่า เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวเกี่ยวกับความกำกวมในการประกันภัยธุรกิจหยุดชะงักในประเทศไทย และให้สอดคล้องกับหลักการและแนวปฏิบัติสากลด้านการกำกับดูแลธุรกิจประกันภัย มีข้อเสนอแนะหลัก 3 ประการ ดังนี้

4.1 ปัญหาการตีความขอบเขตความคุ้มครองของกรมธรรม์ประกันภัยธุรกิจหยุดชะงักที่ยังมีความกำกวมในการตีความขอบเขตความคุ้มครองของกรมธรรม์ ควรมีการปรับปรุงคำสั่งนายทะเบียนที่ 38/2561 เรื่องให้ใช้แบบข้อความและอัตราเบี้ยประกันภัยของกรมธรรม์ประกันภัยธุรกิจหยุดชะงัก ให้มีความชัดเจนมากขึ้นในส่วนที่เกี่ยวกับการตีความ “ความเสียหายทางกายภาพของทรัพย์สิน” โดยควรกำหนดให้ครอบคลุมถึงกรณีที่ทรัพย์สินไม่สามารถใช้งานได้ตามวัตถุประสงค์ แม้จะไม่มี ความเสียหายที่มองเห็นได้ด้วยตาเปล่า เช่น การปนเปื้อนของเชื้อโรคหรือสารพิษ รวมถึงการพิจารณาเรื่องราวได้ที่เสียไปในช่วงที่เกิดโรคระบาด โดยสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมธุรกิจประกันภัย (คปภ.) ควรออกประกาศหรือแนวปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีการคำนวณความเสียหายทางการเงิน รวมถึงหลักเกณฑ์ในการพิจารณามาตรการบรรเทาความเสียหายที่เหมาะสมหากเกิดกรณีโรคระบาดในอนาคต นอกจากนี้ ควรพิจารณาพัฒนากฎหมายประกันภัยธุรกิจหยุดชะงักรูปแบบใหม่ที่ไม่ต้องมีความคุ้มครองโดยอัตโนมัติจากความเสียหายทางกายภาพของทรัพย์สิน (Non-Damage Business Interruption Insurance) ซึ่งจะให้ความคุ้มครองในกรณีที่ธุรกิจต้องหยุดชะงักจากเหตุการณ์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับความเสียหายของทรัพย์สิน เช่น โรคระบาด คำสั่งของรัฐ หรือภัยคุกคาม

ทางไซเบอร์ และมีการกำหนดเงื่อนไขและข้อยกเว้นที่ชัดเจน เพื่อให้ทั้งผู้เอาประกันภัยและบริษัทประกันภัยมีความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับขอบเขตความคุ้มครอง

4.2 ปัญหาความชอบด้วยกฎหมายในข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยกรณีโรคร้ายแรงของคำสั่งนายทะเบียนที่ 24/2564 ที่กำหนดข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยกรณีโรคร้ายแรงไว้อย่างกว้างขวาง ควรส่งเสริมให้มีการทบทวนและแก้ไขคำสั่งนายทะเบียนที่ 24/2564 โดยกำหนดขอบเขตของข้อยกเว้นเกี่ยวกับโรคร้ายแรงให้มีความชัดเจนและเป็นธรรมมากขึ้น เนื่องจากกรมธรรม์ประกันภัยถือเป็นสัญญาสำเร็จรูป (Adhesion Contract) ที่ผู้เอาประกันภัยไม่มีอำนาจต่อรอง โดยเฉพาะผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็ก รวมถึงพิจารณาให้มีการคุ้มครองความเสียหายจากธุรกิจหยุดชะงักที่เกิดจากโรคร้ายแรงในบางกรณี หรือกำหนดให้มีการจ่ายค่าสินไหมทดแทนบางส่วน แทนการปฏิเสธความรับผิดชอบทั้งหมด ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการคุ้มครองผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และหลักของสัญญาที่เป็นธรรมตามพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 มาตรา 4 และสอดคล้องกับภารกิจหลักของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) ในการคุ้มครองสิทธิของผู้เอาประกันภัยตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535

4.3 ปัญหาความรับผิดชอบในกรณีธุรกิจหยุดชะงักจากคำสั่งของรัฐให้ปิดสถานประกอบการในสถานการณ์ฉุกเฉิน ควรส่งเสริมให้มีการพิจารณาคดีตัวอย่าง หรือข้อหารือเกี่ยวกับการประกันภัยธุรกิจหยุดชะงักในระบบกฎหมายไทย เพื่อให้เกิดแนวทางการตีความที่ชัดเจนและเป็นบรรทัดฐาน โดยเฉพาะในประเด็นที่ยังมีข้อถกเถียงกัน เช่น การตีความความเสียหายทางกายภาพของทรัพย์สิน และการพิจารณาคำสั่งของรัฐที่ทำให้ธุรกิจหยุดชะงัก ซึ่งการพิจารณาคดีตัวอย่างนี้จะช่วยสร้างความชัดเจนในประเด็นสถานะทางกฎหมายของคำสั่งปิดสถานประกอบการว่าเป็น “เหตุสุดวิสัย” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 8 หรือไม่ และตีความประเด็นเกี่ยวกับการตีความขอบเขตความคุ้มครองตามคำสั่งนายทะเบียนที่ 38/2561 และ 24/2564 ที่ยังมีความคลุมเครือในการพิจารณาว่าคำสั่งปิดสถานประกอบการของรัฐถือเป็น “ภัย” ที่ได้รับความคุ้มครองตามกรมธรรม์ได้หรือไม่

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎี และความหมายของประกันภัยธุรกิจหยุดชะงัก เหตุการณ์ที่ได้รับความคุ้มครองรวมถึงข้อยกเว้นความคุ้มครองของประกันภัยธุรกิจหยุดชะงัก พบว่า ประกันภัยธุรกิจหยุดชะงักเป็นการประกันภัยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อชดเชยรายได้ที่สูญเสียอันเนื่องมาจากการหยุดชะงักของการดำเนินธุรกิจ เมื่อการประเมินค่าสินไหมทดแทนไม่สามารถกำหนดได้อย่างชัดเจนและเฉพาะเจาะจง จำเป็นต้องอาศัยหลักการตีความสัญญาเพื่อค้นหาเจตนารมณ์ที่แท้จริงของคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการตามสัญญาประกันภัยเป็นไปด้วยความเป็นธรรมและเป็นประโยชน์ต่อผู้เอาประกันภัยอย่างสมควร

2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายของประเทศไทยและหลักเกณฑ์ของกฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับประกันภัยธุรกิจหยุดชะงัก ได้แก่ ประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า ประเทศไทยในปัจจุบันมีลักษณะที่เข้มงวด จำกัดขอบเขตการตีความมากกว่าต่างประเทศ และยังไม่มีความยืดหยุ่นเพียงพอในการรองรับสถานการณ์พิเศษ ในขณะที่ประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกามีความยืดหยุ่นในการตีความกฎหมายมากกว่า โดยเฉพาะอังกฤษที่ศาลวินิจฉัยให้ความคุ้มครองกรณีหยุดชะงักจาก

คำสั่งควบคุมโรคระบาดแม้ไม่มีความเสียหายทางกายภาพ ส่วนสหรัฐอเมริกาแม้จะมีความหลากหลายตามระบบกฎหมายของแต่ละมลรัฐ แต่บางมลรัฐได้ขยายความหมายของความสูญเสียทางกายภาพ ให้รวมถึงการใช้สถานที่ไม่ได้แม้จะไม่มี ความเสียหายเชิงประจักษ์

3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้น ได้แก่ การตีความความคุ้มครองของประกันภัยธุรกิจหยุดชะงักและการกำหนดเงื่อนไขการคำนวณค่าเสียโอกาสทางธุรกิจเพื่อความชัดเจนและง่ายต่อการตีความ พบว่า 1) ปัญหาการตีความขอบเขตความคุ้มครองของกรมธรรม์ประกันภัยธุรกิจหยุดชะงัก โดยเฉพาะในประเด็นการตีความขอบเขตความคุ้มครองตามคำสั่งนายทะเบียนที่ 38/2561 ซึ่งกำหนดให้ความคุ้มครองมีผลเฉพาะกรณีที่เกิดจากความเสียหายทางกายภาพของทรัพย์สินเท่านั้น ปัญหาหนึ่งคือ การตีความคำว่า “ความเสียหายทางกายภาพ” ในกรณีที่ไม่มีความเสียหายที่มองเห็นได้ เช่น การปนเปื้อนของเชื้อไวรัสหรือสารพิษ ซึ่งในระบบกฎหมายไทยยังไม่มีคำพิพากษาที่ให้ความหมายชัดเจนในประเด็นนี้ ทำให้เกิดความไม่แน่นอนในการเรียกร้องค่าสินไหม 2) ปัญหาความชอบด้วยกฎหมายในข้อยกเว้นความรับผิดของผู้รับประกันภัยกรณีโรคระบาดร้ายแรงของคำสั่งนายทะเบียนที่ 24/2564 อาจถือว่าเป็นการเปิดช่องให้บริษัทประกันภัยสามารถกำหนดข้อยกเว้นเกี่ยวกับโรคระบาดได้อย่างกว้างขวาง โดยไม่มีขอบเขตที่แน่ชัด แม้จะมีข้อกำหนดเรื่องการยินยอมของผู้เอาประกันภัย แต่ในทางปฏิบัติกลับเกิดจากการตกลงในลักษณะสัญญาสำเร็จรูปซึ่งไม่อาจถือว่าเป็นการยินยอมโดยเสรี ทั้งยังอาจขัดต่อหลักกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทย โดยการผลักภาระความเสี่ยงให้กับผู้เอาประกันภัย ขณะที่ต่างประเทศ หากกรมธรรม์ไม่มีข้อยกเว้นชัดเจน ศาลมักตีความให้เป็นคุณต่อผู้เอาประกันภัย และ 3) ปัญหาความรับผิดในกรณีธุรกิจหยุดชะงักจากคำสั่งของรัฐให้ปิดสถานประกอบการในสถานการณ์ฉุกเฉิน ซึ่งแม้คำสั่งปิดสถานที่ของรัฐอาจจะถือเป็นเหตุสุดวิสัย แต่บริษัทประกันภัยยังคงใช้ข้อโต้แย้งว่า การปิดกิจการตาม “คำแนะนำ” ของรัฐไม่ถือเป็นการ “ห้ามเข้าถึงสถานที่” ตามเงื่อนไขของกรมธรรม์ ทำให้ผู้เอาประกันภัยจำนวนมากไม่ได้รับความคุ้มครอง แม้จะได้รับผลกระทบโดยตรงจากมาตรการของรัฐก็ตาม เช่น ลูกจ้างไม่สามารถเดินทางจากจังหวัดใกล้เคียงเข้าสู่เขตควบคุมสูงสุดเพื่อทำงานได้ ซึ่งในต่างประเทศ ศาลบางแห่งได้ตีความอย่างเคร่งครัดว่าเฉพาะกรณีที่มีคำสั่งให้ปิดสถานประกอบการโดยตรงเท่านั้นจึงจะถือเป็นการห้ามเข้าถึงสถานที่

4. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางเพื่อกำหนดเงื่อนไขการคำนวณค่าเสียโอกาสทางธุรกิจที่ชัดเจนเพื่อความชัดเจนและง่ายต่อการตีความ พบว่า 1) ควรปรับปรุงคำสั่งนายทะเบียนที่ 38/2561 โดยขยายนิยามของคำว่า “ความเสียหายทางกายภาพ” ให้มีความชัดเจนและครอบคลุมทรัพย์สินที่ใช้งานไม่ได้แม้ไม่มีความเสียหายที่มองเห็น เช่น การปนเปื้อนเชื้อโรค และพัฒนากรมธรรม์ประกันภัยธุรกิจหยุดชะงักแบบใหม่ที่ไม่ต้องมีเงื่อนไขความเสียหายทางกายภาพ (Non-Damage Business Interruption Insurance) รวมถึงออกแนวปฏิบัติการคำนวณความเสียหายและมาตรการบรรเทาผลกระทบจากโรคระบาด เพื่อให้ทั้งผู้เอาประกันภัยและบริษัทประกันภัยมีความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับขอบเขตความคุ้มครอง 2) ควรทบทวนคำสั่งนายทะเบียนที่ 24/2564 โดยปรับปรุงข้อยกเว้นเรื่องโรคระบาดให้ชัดเจนและเป็นธรรมยิ่งขึ้น และพิจารณาให้ความคุ้มครองบางส่วนแทนการปฏิเสธทั้งหมดเพื่อความสอดคล้องกับหลักคุ้มครองผู้บริโภคและสัญญาที่เป็นธรรม และ 3) ส่งเสริมการพิจารณาคดีตัวอย่างหรือข้อหารือ เพื่อสร้างแนวทางการตีความที่ชัดเจนและเป็นบรรทัดทัด โดยเฉพาะ ความเสียหายทางกายภาพ และสถานะทางกฎหมายของคำสั่งของรัฐที่ทำให้ธุรกิจหยุดชะงัก

การอภิปรายผล

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎี และความหมายของประกันภัยธุรกิจหยุดชะงัก เหตุการณ์ที่ได้รับความคุ้มครองรวมถึงข้อยกเว้นความคุ้มครองของประกันภัยธุรกิจหยุดชะงัก พบว่า ประกันภัยธุรกิจหยุดชะงักมีเงื่อนไขการประเมินค่าสินไหมทดแทนที่ความซับซ้อนเนื่องจากต้องอาศัยการตีความสัญญาและการพิจารณาความเสียหายในเชิงนามธรรม ทั้งนี้ การตีความกฎหมายและสัญญาประกันภัยดังกล่าวจำเป็นต้องตั้งอยู่บนฐานของแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เช่น ทฤษฎีเจตนา ทฤษฎีความเป็นธรรม และหลักความสุจริตอย่างยิ่ง ตลอดจน หลักการจ่ายค่าสินไหมทดแทนที่สะท้อนความเสียหายจริง ทั้งยังต้องคำนึงถึงข้อยกเว้นและข้อจำกัดตามกรรมธรรมซึ่งมีผลกระทบต่อขอบเขตความคุ้มครอง ซึ่งแนวทางการตีความควรเน้นการค้นหาเจตนารมณ์ของคู่สัญญาและการคุ้มครองฝ่ายที่เสียเปรียบ เพื่อให้สัญญาประกันภัยดังกล่าวบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย

2. เปรียบเทียบกฎหมายของประเทศไทยและหลักเกณฑ์ของกฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับประกันภัยธุรกิจหยุดชะงัก ได้แก่ ประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า ประเทศไทยยังคงอิงกับโครงสร้างทางกฎหมายที่มีลักษณะค่อนข้างเข้มงวดและตีความในกรอบแคบ โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องความเสียหายที่ต้องเกิดขึ้นต่อทรัพย์สินโดยตรงจึงจะสามารถเรียกร้องค่าสินไหมได้ ในขณะที่ประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกามีแนวทางการตีความที่ยืดหยุ่นมากกว่า สามารถปรับใช้เพื่อรองรับสถานการณ์พิเศษ เช่น การแพร่ระบาดของโรคติดต่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในอังกฤษที่มีคำพิพากษาในคดีสำคัญซึ่งเปิดทางให้กรรมธรรมสามารถคุ้มครองความเสียหายทางธุรกิจที่เกิดจากคำสั่งรัฐได้ แม้ไม่ปรากฏความเสียหายทางกายภาพตามแนวคำพิพากษาคดี Financial Conduct Authority (FCA) ที่ตีความเงื่อนไขเกี่ยวกับการห้ามเข้าพื้นที่โดยหน่วยงานของรัฐไว้อย่างกว้างขวางและชัดเจน ขณะที่ในสหรัฐอเมริกา แม้จะมีแนวทางการตีความที่หลากหลายขึ้นอยู่กับแต่ละมลรัฐ แต่ก็มีแนวโน้มในการขยายขอบเขตของ “Physical Loss” ให้ครอบคลุมถึงการไม่สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินได้ ดังเช่น คำวินิจฉัยของศาลแขวงเวอร์จิเนีย คดีคดี Elegant Massage, LLC v. State Farm Mutual Automobile Insurance Co., ที่ศาลพิจารณาว่า ความสูญเสียหรือเสียหายทางกายภาพโดยตรงอาจรวมถึงการไม่สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินได้ ศาลจึงตัดสินว่าการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 แม้ไม่มีความเสียหายทางกายภาพ แต่บริษัทผู้รับประกันก็ต้องชดเชยจากการที่ผู้เอาประกันไม่สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินได้ ในส่วนของประเทศไทยแม้จะมีพัฒนาการบางประการ เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ขยายความหมายของความเสียหายให้รวมถึงผลทางการเงิน การกำหนดแนวทางในคำสั่งนายทะเบียน แต่ยังไม่ปรากฏแนวคำพิพากษาที่รองรับความเสียหายจากเหตุพิเศษ เช่น โรคระบาดหรือภัยไซเบอร์อย่างชัดเจน โดยรวมแล้วยังจำเป็นต้องมีการพัฒนากฎหมายและแนวทางการตีความให้มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับบริบทของเหตุการณ์พิเศษมากยิ่งขึ้น เพื่อสร้างหลักประกันที่มีประสิทธิภาพและเป็นธรรมต่อผู้เอาประกันภัยในอนาคต

3. วิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้น ได้แก่ การตีความความคุ้มครองของประกันภัยธุรกิจหยุดชะงักและการกำหนดเงื่อนไขการคำนวณค่าเสียหายโอกาสทางธุรกิจเพื่อความชัดเจนและง่ายต่อการตีความ พบว่า แม้จะมีการออกคำสั่งของหน่วยงานกำกับดูแลเพื่อวางแนวปฏิบัติ เช่น คำสั่งนายทะเบียนที่ 38/2561 และ 24/2564 แต่การตีความในประเด็นสำคัญ เช่น ความหมายของ “ความเสียหายทางกายภาพ” ยังคงคลุมเครือ โดยเฉพาะกรณีการปนเปื้อนของเชื้อไวรัสหรือสารพิษ ซึ่งอาจไม่แสดงออกเป็นความเสียหายที่เห็นได้ด้วยตาเปล่า ส่งผลให้เกิดข้อโต้แย้งระหว่างบริษัทประกันภัยและผู้เอาประกันภัย โดยในต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา

บางศาลได้ตีความให้การสูญเสียการใช้สถานที่โดยไม่มี ความเสียหายทางกายภาพชัดเจนถือเป็นความเสียหายได้ อีกประเด็นสำคัญ คือ ข้อยกเว้นเกี่ยวกับโรคระบาดตามคำสั่งนายทะเบียนที่ 24/2564 ซึ่งเปิดโอกาสให้บริษัทประกันภัยระบุข้อยกเว้นได้อย่าง กว้างขวาง โดยขาดการกำหนดขอบเขตข้อยกเว้นที่ชัดเจน แม้จะมีการกำหนดว่าผู้เอาประกันภัยให้ความยินยอม แต่ในทางปฏิบัติ กลับเป็นการยินยอมในลักษณะของสัญญาสำเร็จรูป ซึ่งอาจไม่เป็นไปตามหลักความเป็นธรรมและหลักการคุ้มครองผู้บริโภคอย่าง แท้จริง ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 ประเด็นสุดท้าย ในกรณีที่มีคำสั่งรัฐให้ปิดกิจการใน สถานการณ์ฉุกเฉิน แม้จะถือเป็นเหตุสุดวิสัย แต่การตีความว่าเป็น “คำสั่ง” หรือ “คำแนะนำ” ของรัฐนั้นไม่ได้กำหนดรายละเอียด ความคุ้มครองและยังไม่มีแนววินิจฉัยที่ชัดเจนในระบบกฎหมายไทย ส่งผลให้ผู้ประกอบการจำนวนมากไม่ได้รับการคุ้มครองตามที่ คาดหวัง ทั้งที่ได้รับผลกระทบโดยตรงอย่างรุนแรง แตกต่างจากแนวทางในต่างประเทศที่บางคดีได้พัฒนาแนวการตีความเพื่อให้ สอดรับกับสภาพความเป็นจริงมากขึ้น

4. ข้อเสนอแนะแนวทางเพื่อกำหนดเงื่อนไขการคำนวณค่าเสียโอกาสทางธุรกิจที่ชัดเจนเพื่อความชัดเจนและง่ายต่อการ ตีความพิจารณาได้ ดังนี้

4.1 เสนอให้ขยายคำนิยาม โดยเฉพาะในประเด็นการตีความ “ความเสียหายทางกายภาพ” ซึ่งยังคงเป็นปัญหาหลักใน การเรียกร้องค่าสินไหม ให้ครอบคลุมถึงกรณีที่ทรัพย์สินไม่สามารถใช้งานได้ แม้จะไม่ปรากฏความเสียหายที่เห็นได้ ถือเป็นแนวทาง ที่สอดคล้องกับพัฒนาการในต่างประเทศ และสะท้อนถึงความพยายามในการปรับปรุงระบบให้ทันต่อภัยคุกคามสมัยใหม่ เช่น โรค ระบาดและภัยไซเบอร์

4.2 เสนอให้พัฒนากฎหมายรูปแบบใหม่ในลักษณะ Non-Damage Business Interruption Insurance เพื่อตอบสนอง ความต้องการของผู้เอาประกันภัยในบริษัทที่ไม่จำกัดเพียงความเสียหายทางกายภาพ แต่ยังครอบคลุมถึงผลกระทบทางธุรกิจจาก มาตรการภาครัฐหรือเหตุการณ์ที่ควบคุมไม่ได้

4.3 เสนอให้มีการทบทวนคำสั่งนายทะเบียนที่ 24/2564 เพื่อกำหนดข้อยกเว้นเกี่ยวกับโรคระบาดให้มีความชัดเจนและ เป็นธรรมมากขึ้น เนื่องจากในทางปฏิบัติ สัญญาประกันภัยเป็นสัญญาสำเร็จรูปที่ผู้เอาประกันภัยมักไม่มีอำนาจต่อรอง การกำหนด ข้อยกเว้นที่กว้างเกินไปโดยปราศจากการให้ข้อมูลที่ครบถ้วน

4.4 ควรส่งเสริมให้มีคดีตัวอย่าง หรือข้อหาหรือทางกฎหมายเกี่ยวกับกรณีการหยุดชะงักของธุรกิจจากคำสั่งของรัฐ ถือเป็น แนวทางที่สำคัญในการสร้างความชัดเจนทางกฎหมายและเป็นบรรทัดฐานสำหรับการตีความในอนาคต ซึ่งจะช่วยลดข้อโต้แย้งและ สร้างหลักประกันทางกฎหมายที่มั่นคงยิ่งขึ้น ทั้งสำหรับผู้เอาประกันภัยและบริษัทประกันภัยในประเทศไทย

ข้อค้นพบ หรือองค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาพบว่า การประกันภัยธุรกิจหยุดชะงักในประเทศไทยยังขาดความชัดเจนในหลายมิติ ทั้งในด้านขอบเขตความ คุ้มครอง เงื่อนไขการจ่ายค่าสินไหมทดแทน และความชอบด้วยกฎหมายของข้อยกเว้น โดยเฉพาะกรณีที่ธุรกิจต้องหยุดดำเนินการ เนื่องจากคำสั่งของรัฐในสถานการณ์ฉุกเฉิน เช่น การแพร่ระบาดของโรคติดต่อร้ายแรง ทั้งนี้ งานวิจัยได้เสนอองค์ความรู้ใหม่ที่ สำคัญ ได้แก่ การประกันภัยธุรกิจหยุดชะงักควรมีการขยายความหมายของ “ความเสียหายทางกายภาพ” ให้ครอบคลุมถึงกรณีที่ ทรัพย์สินไม่สามารถใช้งานได้ แม้จะไม่ปรากฏความเสียหายที่มองเห็นได้ชัดเจน ตลอดจน ควรมีการพัฒนากรอบกฎหมายในลักษณะ

Non-Damage Business Interruption Insurance ที่สามารถรองรับภัยสมัยใหม่ เช่น โรคระบาดหรือคำสั่งปิดกิจการจากภาครัฐ ซึ่งไม่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินโดยตรง นอกจากนี้ยังพบว่ากฎหมายไทยยังไม่มีแนวคำพิพากษาที่วางหลักการตีความในประเด็นนี้อย่างชัดเจน จึงเสนอให้มีการสนับสนุนการพิจารณาคดีตัวอย่างหรือการออกแนววินิจฉัยกลางจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อวางแนวทางที่เป็นธรรมและชัดเจน รวมถึงการปรับปรุงคำสั่งนายทะเบียนที่ 24/2564 และ 38/2561 ให้สอดคล้องกับหลักกฎหมายสมัยใหม่และแนวปฏิบัติของต่างประเทศ โดยคำนึงถึงการคุ้มครองผู้บริโภคและความสมดุลระหว่างสิทธิของผู้เอาประกันภัยกับความมั่นคงของระบบธุรกิจประกันภัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ควรมีการปรับปรุงคำสั่งนายทะเบียนที่ 38/2561 และคำสั่งนายทะเบียนที่ 24/2564 ให้มีความชัดเจนในเรื่องขอบเขตความคุ้มครองและข้อยกเว้นของกรมธรรม์ประกันภัยธุรกิจหยุดชะงัก โดยเฉพาะในประเด็นการตีความคำว่า “ความเสียหายทางกายภาพของทรัพย์สิน” ซึ่งในปัจจุบันยังมีลักษณะที่ตีความได้อย่างจำกัด ส่งผลให้ผู้เอาประกันภัยจำนวนมากไม่ได้รับความคุ้มครอง แม้จะได้รับผลกระทบทางรายได้และการดำเนินธุรกิจโดยตรงจากมาตรการของรัฐ เช่น การล็อกดาวน์หรือคำสั่งปิดกิจการ การกำหนดให้ “ความเสียหายทางกายภาพ” ครอบคลุมถึงกรณีที่ทรัพย์สินไม่สามารถใช้งานได้จริง เช่น การปนเปื้อนของเชื้อโรคหรือสารพิษ แม้ไม่มีร่องรอยความเสียหายที่มองเห็นได้ จะช่วยลดข้อพิพาทเกี่ยวกับการตีความกรมธรรม์ และสะท้อนถึงพัฒนาการของระบบประกันภัยที่ตอบสนองต่อภัยสมัยใหม่ ทั้งนี้ ยังควรมีการพัฒนาแนวปฏิบัติในการคำนวณมูลค่าความเสียหายทางการเงิน และกำหนดมาตรการบรรเทาผลกระทบอย่างเหมาะสม เพื่อให้ผู้เอาประกันภัยมีหลักประกันที่ชัดเจนมากขึ้นในการบริหารความเสี่ยงจากสถานการณ์ฉุกเฉินในอนาคต

1.2 ควรส่งเสริมให้มีการพิจารณาคดีตัวอย่าง หรือจัดทำข้อหาหรือทางกฎหมายเกี่ยวกับกรณีที่ธุรกิจหยุดชะงักจากคำสั่งของรัฐในสถานการณ์ฉุกเฉิน เพื่อวางแนวทางการตีความที่ชัดเจนและเป็นธรรมสำหรับทั้งผู้เอาประกันภัยและบริษัทประกันภัย เนื่องจากในปัจจุบันยังไม่มีแนวคำพิพากษาของศาลฎีกาที่เป็นบรรทัดฐานในประเด็นนี้อย่างแน่นอน ทำให้เกิดความไม่แน่นอนในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน อีกทั้งการพิจารณาคดีตัวอย่างยังสามารถส่งเสริมหลักประกันด้านกฎหมายและสร้างความมั่นใจแก่ภาคธุรกิจได้ว่าการบริหารความเสี่ยงผ่านระบบประกันภัยสามารถตอบสนองต่อเหตุการณ์ฉุกเฉินได้อย่างแท้จริง และสอดคล้องกับหลักการคุ้มครองผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และหลักสัญญาที่เป็นธรรมตามพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงประจักษ์ (Empirical Research) โดยการเก็บข้อมูลจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ผู้ประกอบธุรกิจ ผู้เอาประกันภัย บริษัทประกันภัย และเจ้าหน้าที่หน่วยงานกำกับดูแล เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อจำกัด ปัญหา และความเข้าใจต่อเงื่อนไขของกรมธรรม์ประกันภัยธุรกิจหยุดชะงักในเชิงลึก ตลอดจนข้อเสนอแนะในการกำหนดนโยบายสาธารณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นการยินยอมของผู้เอาประกันภัยต่อข้อยกเว้นของกรมธรรม์

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบเพิ่มเติมในมิติของการออกแบบกรมธรรม์รูปแบบใหม่ในลักษณะ Non-Damage Business Interruption Insurance ที่ให้ความคุ้มครองความสูญเสียทางรายได้แม้ไม่มีความเสียหายทางกายภาพ เพื่อรองรับภัยยุคใหม่ เช่น ความเสี่ยงจากภัยไซเบอร์ โรคระบาด หรือคำสั่งของรัฐ

เอกสารอ้างอิง

- กองทุนศาสตราจารย์จิตติ ติงศรัทิตย์. (2563). *การใช้การตีความกฎหมาย*. (พิมพ์ครั้งที่ 4) กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- เดือนเด่น นิคมบริรักษ์, สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และนิพนธ์ พัวพงศกร. (2542). *การกำกับดูแลธุรกิจประกันภัยในประเทศไทย กระทรวงพาณิชย์*. สืบค้นเมื่อ 5 กุมภาพันธ์ 2568, จาก <https://tdri.or.th/wp-content/uploads/2012/11/A86.pdf>
- แทนรัฐ คุณเงิน. (2567). *กฎหมายเอกชนพื้นฐาน* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- พนารัตน์ มาศมณฑล. (2564). *หลักกฎหมายประกันภัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 3) กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- Charles M. Miller, Richard P. Lewis and Chris Kozak. (2022). *COVID-19 and Business-Income Insurance: The History of "Physical Loss" and What Insurers Intended It to Mean*. Retrieved 16 March 2025, from <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/ttip57&div=30&id=&page=>
- Ozlem Gurses. (2021). *The Supreme Court on Business Interruption Insurance and COVID-19: Financial Conduct Authority v Arch Insurance (UK) Ltd*. Retrieved 16 March 2025, from <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/09615768.2021.1889145>
- Thai Re Knowledge Center. (2563). *เจาะกลยุทธธุรกิจ ฝ่าวิกฤติธุรกิจ COVID-19. วารสารประกันภัย, 36(150), 16.*